

**UNELE REFLECȚII PRIVIND INFRAȚIONALITATEA CONTRA
VIEȚII ȘI SĂNĂTĂȚII PERSOANEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA
SOME REFLECTIONS ON CRIME AGAINST
LIFE AND HEALTH IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Faigher Anatolie, *doctor în drept, conferențiar universitar interimar, Catedra de Drept, Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți*, **Cernomoreț Sergiu**, *doctor în drept, conferențiar universitar, cercetător științific superior, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, MECC.*

The issue of protecting the life and health of the person has not appeared recently, but has been raised since ancient times. This can be seen both in terms of the criminal legal framework and the organization of crime prevention by public bodies. The relevance of the examined aspect also emerges from the high prejudicial degree of the crimes against the person's life and health, as the most precious social values.

We propose for analysis some aspects regarding the pertinent legal framework, structure, level, dynamics and specificity of the crime against the life and health of the person, as well as its determinants.

Key words: *health, life, euthanasia, murder, bodily injury.*

Indubitabil este faptul că viața persoanei constituie cea mai de preț valoare socială, protecția căreia prin mijloace de drept penal, a constituit și constituie una dintre cele mai stringente probleme a societății. Preocupările privind protecția vieții și sănătății persoanei datează din antichitate, când aceasta fost protejată prin diverse mijloace, inclusiv normele morale și religioase.

Fiecare grup social, s-a preocupat de asigurarea prin toate mijloace de ocrotirea vieții indivizilor, fie că a apelat la reguli tradiționale (cutumiare), la reguli religioase, la reguli morale, fie la cele juridice. Dintre mijloacele juridice de apărare legea penală a avut, din timpuri, un rol tot mai important, dreptul penal fiind forma cea mai eficace de ocrotire a relațiilor sociale și de ocrotire a valorilor fundamentale ale societății. În toate legiuirile, începând cu Codul Hammurabi (sec. al XVIII-lea î.Hr.), codurile chinezești (sec. XIII), cărțile sacre egiptene, legile lui Manu (sec. al XI-lea), legile lui Licurg, Solon, Dracon (sec. VII-IX), legile romane, legile popoarelor germanice, și până la legiuirile epocii moderne, grija pentru ocrotirea vieții omului stă în centrul atenției legiuitorului [8, p. 82-83].

La etapa actuală de dezvoltare a societății, dreptul la viață, în calitate de valoare socială supremă, este ocrotită de normele de drept, printre care se înscrie cel mai efectiv mecanism – cel oferit de legea penală. Trăsătura caracteristică a infraționilor contra vieții și sănătății persoanei este aceea că ele aduc atingere însăși vieții și sănătății omului, valoarea fundamentală, fără de care nu poate fi concepută societatea. Pe fonul pericolului social înalt al acestor fapte, care au ca urmare, leziuni corporale, inclusiv și decesul persoanei, devine evidentă necesitatea incriminării și sancționării acestora.

Apărarea persoanei, și îndeosebi a vieții constituie o preocupare constantă, comună tuturor sistemelor de drept. Viața în calitate de valoare socială, desemnează atributul principal al persoanei. Viața persoanei reprezintă existența socială a sa, adică realizarea posibilității de a participa la relațiile sociale, de a-și exercita drepturile și interesele și de a-și executa obligațiile [18]. Această viziune însă este una pur conceptuală juridică, care însă are și fundamentarea anatomico-funcțională.

Din perspectiva apărării juridico-penale, sănătatea persoanei nu trebuie înțeleasă în sens îngust, ca rezultat, bun sau rău, al funcționării organismului omenesc. Ea trebuie percepută ca un status-quo de felul său, ca o stare psihosomatică, oricare ar fi gradul de morbiditate, a unei persoane. De aceea, anomaliile, disfuncționalitățile sau deficiențele de ordin fizic sau psihic nu influențează în nici un fel asupra facultății persoanei de a beneficia, pe tot parcursul vieții, de apărarea sănătății sale prin mijloacele dreptului penal [12].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră dreptul la viață ca fiind un drept indispensabil al ființei umane, una dintre valorile fundamentale ale societății noastre, conferind astfel protecția în materia drepturilor omului pe plan internațional. Declarația Universală a Drepturilor Omului stabilește în art. 3 dreptul oricărei persoane la viață și la inviolabilitate. Articolul 2 al Convenției europene prevede că dreptul oricărei persoane la viață este protejat de lege, iar Pactul internațional privitor la drepturile civile și politice, stabilește că dreptul la viață este inerent persoanei [6].

Reglementările penale din toate timpurile și în toate orânduirile sociale au recunoscut gradul de pericol social deosebit de ridicat pe care îl prezintă infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei, uciderea unei persoane constituind una dintre cele mai grave fapte. Încălcarea dreptului de a trăi creează o stare de nesiguranță socială, un dezechilibru periculos pentru însăși existența societății. Din care considerente este și firesc ca astfel de acte de încălcare a legii penale, care vizează relațiile sociale ce ocrotesc viața și sănătatea, bunul cel mai de preț al omului, să stea în atenția întregii colectivități și, desigur, în primul rând, în atenția organelor de drept, cărora le revine sarcina de a apăra împotriva faptelor antisociale în vederea ocrotirii fizice și protecției juridice a vieții.

La momentul actual, în Republica Moldova după cum o demonstrează datele statistice oficiale, din numărul total al cauzelor penale examinate de către instanțele de judecată o pondere constantă o au infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei.

Astfel, în Republica Moldova, numărul cazurilor de infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 1615 - în anul 2009; 1806 - în 2010; 1707 - în 2011; 1647 - în 2012; 1519 - în 2013 [4, p.146]; 1389 - în anul 2015; 1505 - în 2016; 1250 - în 2017; 1218 - în 2018; 1127 - în 2019 [26]; 908 - în anul 2020 [15].

Cât privește tipologia infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei, aceasta poate fi prezentată, în opinia autorilor autohtoni, în felul următor:

- infracțiuni contra vieții persoanei (art. 145-150 CP);
- infracțiuni contra sănătății persoanei (art.151, 152, 156, 157, 159 CP RM);
- infracțiuni care pun în pericol viața și sănătatea persoanei (160-163 CP RM);
- infracțiuni atipice prevăzute în Capitolul II din Partea Specială a CP RM (art.155 și 158 CP RM) [4, p. 152].

Astfel, prin infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei înțelegem fapte socialmente periculoase, săvârșite cu intenție sau din imprudență, care vatamă sau pun în pericol în exclusivitate sau în mod prioritar, viața și/sau sănătatea persoanei.

Cea mai reprezentativă infracțiune în șirul infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei, este cea de omor intenționat, cu sediul legislativ în cadrul art. 145 CP RM.

În Republica Moldova, numărul de cazuri de omor intenționat înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 243 - în anul 2006; 209 - în 2007; 223 - în 2008; 234 - în 2009; 249 - în 2010 [15, p. 152]; 204 - în

anul 2011; 212 – în 2012; 200 – în 2013; 172 - în 2014; 177 - în anul 2015; 189 - în anul 2016 [17]; 154 - în 2017; 170 – în 2018[16]; 175 – în anul 2019 [26]; 169 – în anul 2020 [26].

În anul 2018, numărul persoanelor decedate în urma infracțiunilor înregistrate a constituit 608 persoane. Astfel, aproape fiecare a treia persoană a decedat în urma accidentelor rutiere (37,0%), după care urmează decesul din cauza omorurilor (23,5%) [25].

Conform informației operative al Ministerului Afacerilor Interne privind starea infracționalității (cu excepția cauzelor penale clasate) pe teritoriul Republicii Moldova pentru 11 luni a anului 2019 au fost înregistrate 19 omoruri [24].

În anul 2019, numărul persoanelor decedate în urma infracțiunilor înregistrate a constituit 620 persoane. Astfel, aproape fiecare a treia persoană a decedat în urma unui accident rutier (35,3%), după care urmează decesul din cauza omorurilor (20,6%) [26].

Astfel, pe parcursul anului 2019, organele de poliție au înregistrat 416 de vătămări intenționate medii și 195 de vătămări intenționate grave a integrității corporale, în rezultatul cărora au decedat 54 de persoane. La acest compartiment, 77 vătămări grave și 393 vătămări medii au fost comise în locurile publice, 2 vătămări medii – cu aplicarea substanțelor explozive, 10 grave și 18 vătămări medii au fost comise de către persoane în stare de ebrietate, 19 vătămări grave și 24 medii - de către persoane anterior condamnate, 1 vătămare gravă și 16 vătămări medii au fost comise în grup, 3 vătămări grave și 14 vătămări corporale medii au fost comise de către copii și cu participarea acestora, iar 37 vătămări grave și 80 vătămări corporale medii au fost săvârșite de către persoane neîncadrate în câmpul muncii [24].

În primele trei luni ale anului 2020, subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului General de Poliție au înregistrat 6185 de infracțiuni, printre care 267 de crime au avut referire la categoria celor ce atentează la viața și sănătatea persoanei. Din numărul total de omoruri 148, în care au decedat 39 de persoane, 14 infracțiuni au fost comise în locurile publice, 4 omoruri au fost comise cu aplicarea armei de foc, 1 infracțiuni au fost comise de către persoane cu antecedente penale, 1 săvârșite de către minori și 3 omoruri au fost comise de către persoane apte de muncă, însă neangajate în câmpul muncii. Totodată, Poliția a înregistrat 87 de vătămări intenționate medii și 45 de vătămări intenționate grave a integrității corporale, în rezultatul cărora au decedat 15 persoane. La acest compartiment, 19 vătămări grave și 56 vătămări medii au fost comise în locurile publice, 1 vătămări medii – cu aplicarea armelor de foc, 1 gravă a fost comisă de către persoane în stare de ebrietate, 1 vătămări grave și 2 medii - de către persoane anterior condamnate, iar 4 vătămări grave și 2 vătămări corporale medii au fost săvârșite de către persoane neîncadrate în câmpul muncii [21].

Cât privește topul infracțiunilor reieșind de ziua comiterii putem menționa că: infracțiunile contra vieții și sănătății predomină în zilele de duminică, sâmbătă și marți, variind între 34 și 47 infracțiuni. Subdiviziunile Poliției în perioada a 6 luni ale anului 2020 au înregistrat 11130 infracțiuni, dintre care 29% revenind municipiului Chișinău. Din numărul total de infracțiuni, 4% îi revin infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei (418). În cadrul activităților de urmărire penală și investigare a infracțiunilor, Poliția a reușit stabilirea autorilor în proporție de: 76,32% pe cauzele penale contra vieții și sănătății persoanelor. La 01.07.2020 au rămas în căutare 6268 infractori, din ei, pentru infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei – 152 infractori [21].

Fapta de omor intenționat este incriminată în art. 145 CP RM într-o variantă tip și o variantă agravată. Omorul intenționat o variantă-tip (omorul simplu) este incriminat la alin.1 art.145 CP RM. Majoritatea autorilor definesc omorul ca lipsirea ilegală de viață a unei alte persoane [7]. Omorul intenționat sau pur și simplu omorul este lipsirea ilegală și intenționată de viață a unei alte persoane. Această definiție a noțiunii de omor este aplicabilă tuturor infracțiunilor săvârșite prin omor, prevăzute la art. 145-148 CP RM.

Literalmente, expresia omor intenționat, utilizată în denumirea art. 145 CP RM, este una pleonastică. Prin excelență, fapta de omor poate fi săvârșită numai cu intenție. În acord cu legea penală în vigoare, este inadmisibilă utilizarea sintagmei omor din imprudență. Această sintagmă era potrivită în contextul legii penale anterioare, întrucât art. 93 CP RM din 1961, purta denumirea omorul din imprudență. În legea penală în vigoare, corespondentul acestui articol este art. 149 CP RM, purtând denumirea Lipsirea de viață din imprudență. Oricare omor este o lipsire de viață, însă nu oricare lipsire de viață este un omor. În legătură cu această, trebuie de menționat că în dispoziția art. 145 CP RM legiuitorul utilizează termenul omor fără a mai circumstanția inutil formă de vinovăție manifestată de către făptuitor [12].

În contrast, la art.148 CP RM se stabilește răspunderea penală pentru infracțiunea de lipsirea de viață la dorința persoanei (euthanasia), adică pentru lipsirea de viață a persoanei în legătură cu o maladie incurabilă sau cu caracterul insuportabil al suferințelor fizice, dacă a existat dorința victimei sau, în cazul minorilor, a rudelor acestora.

Dicționarul juridic penal definește eutanasia ca: „uciderea săvârșită sub un impuls de milă pentru a curma chinurile fizice ale unei persoane care suferă de o boală incurabilă, și a cărei moarte este, din această cauză, inevitabilă” [1, p. 107].

Astăzi, eutanasia este înțeleasă drept așa-numita omucidere din compasiune, adică a provoca moartea altcuiva pentru milă în fața suferinței sale sau pentru a se supune dorinței sale de a muri. Eutanasia este întotdeauna o formă de omucidere, deoarece presupune că un om omoară pe altul, fie printr-un act pozitiv, fie prin omiterea atenției și a îngrijirii, indiferent de atitudinea societății față de acest subiect, aceasta este o infracțiune.

Delimitarea omorului intenționat de euthanasia se bazează în special pe latura subiectivă a infracțiunii, care poate fi apreciată drept o activitate psihică a persoanei față de fapta săvârșită, o activitate psihică a ei strâns legată nemijlocit de săvârșirea faptei și care reprezintă o unitate indisolubilă a procedurilor psihice intelectual, volitiv și emoțional [27, p. 129].

Semnele care circumscriu latura subiectivă a infracțiunii sunt: vinovăția, motivul și scopul. Relevanța acestor semne nu este una similară, deși toate aceste *per ansamblu*, caracterizează procesul intern psihic al faptei infracționale [3, p. 199].

Pe lângă aceste semne obligatorii ale laturii subiective a infracțiunii, atitudinea psihică a făptuitorului este influențată de componenta emoțională și afectivă. Caracterul emoțiilor permite a percepe mai profund motivele infracțiunii și intenția reală a persoanei care comite actul infracțional. [35, p. 166] În unele cazuri componenta emoțională a faptei este luată în considerare de legiuitor în calitate de circumstanțe atenuante, este cazul infracțiunilor de la art. 146, 148, 149 CP RM.

Din start, este necesar de a menționa că atât teoria, cât și practica judiciară a RM, afirmă precum că omorul intenționat (sau pur și simplu omorul) este lipsirea ilegală și intenționată de viață a unei alte persoane. Această definiție a noțiunii de omor este aplicabilă tuturor infracțiunilor săvârșite prin omor, prevăzute la art.145-148 CP al RM [27, p. 129]. De aici reiese că eutanasia (infracțiunea incriminată la art. 148 CP RM) face parte din categoria de omor comis în prezența circumstanțelor atenuante, deși forma vinovăției cu care se comite este indubitabil intenția.

Paradoxal, însă aceiași Hotărâre a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor (art.145-148 CP al RM) nr. 11 din 24.12.2012, [11] în cadrul pct. 9 oferă următoarele explicații – pentru a deosebi omorul intenționat de lipsirea de viață din imprudență (art. 149 CP al RM) urmează să se atragă atenția asupra faptului că omorul dă expresie unei conduite violente, reprezentând o formă de manifestare a făptuitorului care a luat hotărârea de a suprima viața unei persoane și se folosește de mijloacele apte să realizeze acest scop, pe când în cazul lipirii de viață din imprudență nu avem un act de violență, ci o

conduită greșită a făptuitorului într-o situație periculoasă, susceptibilă să producă, în anumite împrejurări, consecințe sub formă de moarte cerebrală a victimei. Anume aceste explicații stau la baza delimitării titlaturii infracțiunilor de la art. 145 CP RM (omor intenționat), pe de o parte și 149 CP RM (lipsirea de viață din imprudență), pe de altă parte.

Astfel, observăm particularitățile tehnicii legislative în politica penală, care, pentru a reda gradul prejudiciabil mai înalt și caracterul violent al faptei de la art.145 CP RM, se utilizează termenul de – „omor intenționat”, vice-versa pentru a desemna o faptă caracterizată printr-un grad de pericol social mai redus și a indica asupra așa numitei – „conduite greșite a făptuitorului într-o situație periculoasă, susceptibilă să producă, în anumite împrejurări, consecințe sub formă de moarte cerebrală a victimei”, este utilizat termenul de – „lipsirea de viață din imprudență” (art. 149 CP RM).

În contextul celor expuse, apare întrebarea logică – „din care considerente infracțiunea de la art.148 CP RM este intitulată – lipsirea de viață la dorința persoanei (eutanasia)?”. Ori infracțiunea de la art. 148 CP RM reprezintă o normă specială cu circumstanțe atenuante de la norma generală inclusă în cadrul art. 145 alin.(1) CP RM. *Ab adversum* – infracțiunea de la art. 148 CP RM nu reprezintă o normă specială cu circumstanțe atenuante de la norma generală inclusă în cadrul art. 149 alin. (1) CP RM.

Situația în cauză, impune operarea modificărilor legislative pentru schimbarea titlului art.148 CP RM din – „lipsirea de viață la dorința persoanei (eutanasia)” în „*omorul la dorința persoanei (eutanasia)*”. Considerăm că un astfel de procedeu legislativ va permite sesizarea corectă a infracțiunii de eutanasiu, inclusiv și pentru a releva gradul prejudiciabil al acestei infracțiuni.

Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății este examinată în calitate de infracțiune contra sănătății cu cel mai pronunțat grad de pericol social. Norma juridică de incriminare a acestei infracțiuni este prevăzută în cadrul art.151 CP RM.

În Republica Moldova, numărul de cazuri de vătămări intenționate grave a integrității corporale sau a sănătății înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 309 - în anul 2014; 243 - în 2015; 246 - în 2016; 192 - în 2017; 206 – în 2018; 195 – în anul 2019 [22]; 163 – în anul 2020 [21].

Pentru comparație, cu referire la vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății, în Republica Moldova, numărul de cazuri de vătămare intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății înregistrate în ultimii ani se cifrează la: 703 - în anul 2006; 851 - în 2007; 839 - în 2008; 824 - în 2009; 930 – în 2010; 925 – în 2011; 878 – în 2012; 712 – în anul 2013 [4, p. 382].

Cât privește topul infracțiunilor reieșind de ziua comiterii, cu referire la anul 2019, putem menționa că infracțiunile contra vieții și sănătății, predomină în zilele de duminică și sâmbătă (207 și 179 infracțiuni) și joi și luni (136 și 137 infracțiuni), ora comiterii: 18.00–24.00 și 12.00–18.00 (388 și 318 infracțiuni) [22].

Studierea criminalității contra vieții și sănătății persoanei ar deveni incompletă, dacă nu s-ar referi la determinatele sale. În șirul acestora, fără a pretinde la o listă exhaustivă, se înscriu:

- *influența negativă a micromediului și consumul de droguri/alcool*. Astfel, persoanele în stare de ebrietate comit 63% din omoruri intenționate și 65% din vătămările grave ale integrității corporale. Exemplu elocvent în acest sens, servește următorul caz: *X.X. a fost declarat vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 145 alin. 2 lit. e¹) CP al RM. În fapt, X.X. fiind în relații de concubinaj de aproximativ 7 ani cu V. L. și locuind împreună în domiciliul lor, la 04.10.2017 aproximativ la ora 17:50, intenționat, înțelegând caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, fiind în stare de ebrietate, în rezultatul unui conflict cu aceasta i-a aplicat două lovituri cu un cuțit de bucătărie din putere, una în regiunea anterioară a hemitoracelui stâng și una în regiunea posterioară-inferioară a hemitoracelui drept, de la care V. L. a decedat pe loc* [34].

Astfel, în anul 2016 în stare de ebrietate alcoolică au fost comise: fiecare al doilea caz de omor intenționat (83 din 189) și fiecare al treilea caz de cauzare a leziunilor corporale grave (80 din 250) [13].

Aceasta deși organele de poliție declară că pe domeniul reducerii consumului de droguri și diminuarea riscurilor HIV, în vederea eradicării consumului de droguri și de alte substanțe psihotrope, diminuarea riscurilor în mediul persoanelor aflate în grupul de risc au fost desfășurate 3607 de activități de informare a căror beneficiari au fost 35289 de cetățeni, fiindu-le distribuite 16074 de pliante și flyere cu informații utile și recomandări. Pe domeniul dat au fost realizate 181 de publicații în presă (presa scrisă, TV, radio, rețele web) [22].

- prezența relațiile ostile. Până la 70% din omoruri sunt comise din motive casnice, iar 16% - din intenții huliganice. În anumite regiuni, motivele casnice, constituie practic unica cauză a infracțiunilor grave împotriva vieții și sănătății omului.

- situațiile conflictuale. În anumite cazuri acestea apar subit, iar în altele constituie rezultatul dezvoltării unor raporturi ostile îndelungate. Un rol important are aici comportamentul victimei, care servește drept factor victimogen. Analiza datelor despre personalitatea victimelor dovedește că, în 65% din cazurile de omor, acestea erau în stare de ebrietate, iar în 39% din cazuri serveau băuturi alcoolice împreună cu infractorii, 4,5% din victime au fost inițiatorii bățăilor sau ai unui comportament ofensator, în majoritatea cazurilor, infracțiunile nu sunt pregătite din timp. De regulă, intenția de a comite infracțiuni grave împotriva vieții și sănătății omului apare în procesul de dezvoltare a situației conflictuale. Apariția bruscă a intenției e înregistrată în 84% din omoruri. Drept instrument al acestor infracțiuni devin obiecte aflate întâmplător sub mână (41%), arme de vânătoare (11-13%) sau arme reci (12-13%) [2, p. 270].

- deficiențe în domeniul descoperirii infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei: nu sunt depistate oportun victimele aflate printre persoanele în căutare sau pierdute fără urmă; în procesul de urmărire penală se studiază superficial comportamentul victimei de până la comiterea infracțiunii; adesea nu este examinat locul incidentului în caz de vătămare gravă a integrității corporale; organizarea vicioasă a căutării infractorilor după semnalmente personale. Ca și confirmare a celor expuse, aducem datele statistice ale organelor afacerilor de interne din Republica Moldova: cu situația la 01.07.2020 au rămas declarate neidentificate 21 cadavre [19].

- criminalizarea persoanei care se exprimă prin: sporirea numărului persoanelor cu antecedente penale, a șomerilor și a minorilor neșcolarizați; creșterea greutății specifice a infractorilor, care au caracteristică negativă la locul de trai; creșterea numărului infractorilor condamnați condiționat și a celor eliberați în mod condiționat de pedeapsa penală; sporirea numărului persoanelor declarate iresponsabile în comiterea acțiunilor social-periculoase împotriva vieții și sănătății persoanelor. În acest sens, cu situația la 01.01.2020 au rămas în căutare 6101 infractori, din ei, pentru infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei – 159 infractori, pentru vătămarea intenționată gravă a integrității corporale – 141 [24].

- controlul insuficient asupra condamnaților în locurile de detenție. În structura infracționalității penitenciare atentatele asupra vieții și sănătății persoanelor constituie majoritatea. Cele mai multe dintre ele sunt săvârșite din cauza relațiilor ostile, ofensațiilor reciproce, certurilor dintre grupurile de condamnați formate în baza locurilor de trai.

- lacunele în realizarea profilaxiei infracțiunilor contra vieții și sănătății: lipsește controlul cuvenit asupra achiziționării, păstrării și utilizării armelor de foc, ridicarea acestora de la persoanele ce comit sistematic încălcări de lege. Nivelul înalt de răspândire a traficului de armament și de dotare nemijlocită a cetățenilor; instalarea de către structurile separatiste la unele întreprinderi a utilajului special sau adaptat pentru confecționarea armelor și munițiilor care se comercializează pe „piața neagră”.

- starea materială și financiară precară a populației, condiționată de criza economică, fapt care provoacă scandaluri și acțiuni violente în familii și asupra altor persoane. Influența sa se exercită nu numai prin scăderea bruscă și excesivă a nivelului de trai, ci și prin instabilitatea emotivă pe care o ocazionaază;

- influența negativă a mass-media, emisiuni, filme la televiziune, cărți care propagă violență, ură și rezbunare ca și valori social agreabile;

- nivelul redus al educației unor membrii ai societății, care tind să rezolve toate problemele prin utilizarea forței, violenței sau comit acțiuni cu caracter provocator;

- șomajul atacă în mod serios echilibrul interior al individului, punându-l în imposibilitatea de a-și mai putea realiza prin mijloace legale aspirațiile sale. El atinge grav structura familială la baza sa. Autoritatea tatălui este profund diminuată, rolul său de susținător al familiei, fiind alterat. Deranjarea rolurilor familiale poate produce stări de confuzie, de dezechilibru interior, anxietate, alcoolism, dorința de revanșă împotriva societății [28].

După cum observăm, determinantele infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei au un anumit specific, deși ele nu acționează de sine stătător, ci în context cu factorii social-economici, politici, culturologici și de alt gen.

Infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei după nivelul pericolului social și gravitatea consecințelor cauzate depășesc multe alte fenomene criminale. Ele cauzează societății daune considerabile. Astfel, în anul 2017, numărul persoanelor decedate în urma infracțiunilor înregistrate a constituit 585 persoane. Astfel, 19,5% de persoane au decedat din cauza omorurilor și 9,7% în urma vătămarilor intenționate. *De ex., X. a fost declarat vinovat în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 151 alin. 4 CP al RM. În fapt, X. la data de 01.07.2017, aproximativ pe la orele 19.00-20.00 min., fiind în stare de ebrietate alcoolică, aflându-se la domiciliu său din satul xx, urmărind scopul vătămării grave a integrității corporale și a sănătății, care este periculoasă pentru viață, în timpul unui conflict cu cet. S. I., i-a aplicat ultimului multiple lovituri cu pumnii și cu picioarele în diferite regiuni ale corpului, ca rezultat ultimul decedând la fața locului. Potrivit raportului de expertiză medico-legală nr. 133D din 07 iulie 2017, cauza decesului cet. S. I. este stopul cardiac reflector ca urmare a traumei bonte a gâtului. La cadavrul cet. S. I. s-au depistat: hemoragii în țesuturile moi ale gâtului bilateral, hemoragii în țesuturile moi la nivelul osului hioid, cartilajul tireoid, în peretele și în țesuturile adiacente a carotidă pe dreapta la nivelul vertebrei 3 cervicale în țesuturile moi regiunea occipitală, fractură os nazal, plăgi contuze, echimoze, excoriații față, gât, torace pe stânga, brațul drept, care în ansamblu se califică ca leziuni corporale grave periculoase pentru viață. Cauza decesului este în legătură directă cu trauma bontă a gâtului [33].*

Într-un studiul al său, autoarea Oxana Rotari, a reușit să sintetizeze două tipuri principale de victime, în urma omorului intenționat, comis fără circumstanțe agravante, din care face parte:

- Tipul 1 - bărbații de 19-29 de ani sau 30-39 de ani, mai rar 40-49 de ani, care au studii medii generale ori medii incomplete. Cea mai mare parte dintre ei nu lucrează, iar cei care lucrează sunt ocupați cu munca fizică necalificată sau de calificare medie. Majoritatea sunt prieteni, cunoscuți apropiați ori cunoscuți întâmplători cu victimizatorul;

- Tipul 2 - femeile de 30-39 de ani sau 40-49 de ani, care au studii medii incomplete ori medii generale. Majoritatea lor nu lucrează sau sunt ocupate cu munca fizică necalificată, mai rar cu munca intelectuală ce nu necesită studii medii speciale și superioare (cantaragiu, controlor etc.) [31, p. 426-428].

În cadrul unui studiu criminologic al infracțiunilor de omor la comandă, realizat de Gheorghe Gladchi, a fost elaborată o tipologie a victimelor acestei infracțiuni, fiind luate drept bază trăsăturile caracteristice persoanelor vătămate, cauzele posibile ale comiterii infracțiunii date precum și alte circumstanțe importante ale acestor cazuri penale, astfel au fost desprinse șapte tipuri de victime:

- Persoanele victimitatea cărora este determinată de rolul important în businessul actual. Ele ocupă posturi mari în structuri private puternice, au studii superioare și o bogată experiență de muncă, inclusiv de dirijare în structurile statale. Cauzele probabile ale atentării la viața acestora pot fi: concurența aspră între structurile comerciale și împărțirea sferelor de influență, nerespectarea acordurilor și obligațiilor contractuale de către grupurile comerciale, tănuirea venitului de către parteneri etc.

- Persoanele cu antecedente penale, inclusiv autoritățile criminale incluse în business, precum și persoanele care n-au fost condamnate, însă au legături de afaceri cu lumea interlopă. Indivizii respectivi au un statut social inferior, studii medii sau medii incomplete, practică un business neperspectiv, posedă sume mari de bani. Victimitatea acestora este generată de lupta pentru influență în mediul criminal, pentru dreptul controlului visteriei, supunerea unui control al activității antreprenorilor, efectuarea mahinațiilor de diferit gen etc.
- Persoanele ocupate cu businessul mic și mediu, ce au firme particulare sau sunt angajate în structurile private, de regulă, au studii superioare. Victimitatea lor este cauzată de conflictele legate de neachitarea în termen a datoriilor bănești. Victimele, de regulă, au fost în rolul de creditori.
- Persoanele victimitatea cărora este determinată de profesia lor, executarea anumitor funcții de serviciu și obștești.
- Persoanele victimitatea cărora este cauzată de relațiile ostile îndelungate din sfera familială.
- Persoanele cu victimitatea sporită, generată de comportament ușuratic, imoral și de relații intime dezordonate.
- Cetățenii victimitatea cărora este determinată de circumstanțe externe, și nu de anumite calități ale personalității. Acestea sunt persoanele care au fost omorâte din greșeală, fiind confundate cu cele care urmau a fi sacrificate. [10, p. 129].

În anul 2017, cazurile de omor au determinat pedeapsa cu închisoare pentru 1442 persoane, acestea fiind urmate de persoanele care au comis vătămare intenționată gravă - 589 persoane.

În anul 2018, numărul persoanelor decedate în urma infracțiunilor înregistrate a constituit 608 persoane. Astfel, 23,5% de persoane au decedat din cauza omorurilor și 8,6% din cauza vătămarilor intenționate [16].

Conform datelor statistice MAI pe parcursul a IX luni ale anului 2019, au fost săvârșite 21304 de infracțiuni. Dintre care: vătămări intenționate grave și medii – 595, omor – 127 [14].

Problemă stringentă a domeniului studiat o constituie creșterea numărului infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei în rândul tinerilor. Vorbind despre tineri ne referim la persoanele între 16 și 35 ani. Aceștia de cele mai dese ori comit omorul, cauzarea leziunilor corporale grave, etc. Astfel, în anul 2017, 11 minori au fost condamnați pentru omor [15].

Infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei tot mai des întruchipează chip feminin. Relativ, dar permanent crește numărul infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei comise de femei. De exemplu, *T. N. a fost declarată vinovată de comiterea infracțiunii prevăzută de art. 151 alin. (1) Cod Penal al RM. În fapt, T. N., la data de 28 noiembrie 2017, în jurul orei 20 00, aflându-se în domiciliul cet. C. L. amplasat în sat. C., r-nul Fălești, în urma unui conflict apărut spontan cu R. Iu., urmărind scopul vătămării corporale a persoanei, intenționat, i-a aplicat acestuia multiple lovituri cu picioarele în regiunea cutiei toracice și a capului, ca rezultat cauzând victimei leziuni corporale sub formă de traumatism toraco-abdominal închis cu lezarea splinei cu dezvoltarea hemoperitoneumului, multiple fracturi costale bilaterale, traumatism craniu-cerebral închis cu comoție cerebrală, plagă confuză și echimoze, care potrivit raportului de expertiză judiciară nr. 212D din 06.12.2017 se califică ca vătămări corporale grave, periculoase pentru viață [32].*

Prevenirea infracțiunilor contra vieții și sănătății persoane se caracterizează prin următoarele trăsături: are un caracter continuu; are un caracter permanent; vizează atât posibili autori ai infracțiunilor, cât și victimele potențiale; acționează asupra factorilor exogeni ce influențează săvârșirea unei infracțiuni; urmărește respectarea normelor penale, a drepturilor și libertăților cetățenilor [30, p. 104-105].

Activitatea de prevenire a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei presupune realizarea de către organele competente a unui complex de activități economice, educative, medicale și juridice îndreptate spre identificarea și lichidarea factorilor obiectivi și subiectivi care generează comiterea lor.

Pentru realizarea prevederilor legislației, activitatea de prevenire a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei se desfășoară în funcție de situația operativă, în conformitate cu planurile Inspectoratului General al Poliției și ale subdiviziunilor din cadrul lui. Coordonarea activității preventive se pune în sarcina structurilor specializate ce funcționează în cadrul Inspectoratului Național de Investigații.

În cele din urmă menționăm că atât cadrul legal penal, cât și sistemul de prevenire a infracționalității contra vieții și sănătății persoanei nu sunt lipsite de carențe, fapt ce implică studierea acestora și organizarea activității organelor de drept, pentru asigurarea unei protecții maxime a vieții și sănătății persoanei.

Bibliografie:

1. Antoniu, G. și alții. *Dicționar juridic penal*. - București, 1976.
2. Bârgău, M. *Criminologie (Curs universitar)*. Ed. a 2-a rev. și compl. - Chișinău, 2010.
3. Botnaru, S. și alții. *Drept penal, partea generală*, V.II. - Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005.
4. Brânza, S.; Stati, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Chișinău: Vol. I, 2015.
5. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298- XIII din 24.07.1997). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, Vol. 1. - Chișinău, 1998.
6. *Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la New York la 10 decembrie 1948* (ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.217-XII din 28.07.1990). În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, Vol. I. - Chișinău, 1998.
7. Dobrinescu, I. *Infracțiuni contra vieții persoanei*. - București: Ed. Academiei RSR, 1987 p. 12; Bulai, C. *Curs de drept penal. Partea specială*. - București: Universitatea din București, 1975, p. 84; Stoica, O. A. *Drept penal. Partea specială*. București, 1976, p. 75; Nistoreanu, Gh., Boroș, A. *Drept penal român. Partea specială*. București, 2002, p. 92; Macari, I. *Drept penal al Republicii Moldova. Partea specială*. Chișinău: USM, 2003, p. 68.
8. Dumneanu, L. *Infracțiunile contra vieții și sănătății persoanei în viziunea dreptului comparat*. În: *Revista Națională de Drept*, nr.10-12, 2009.
9. Bujor, V. *Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei*. - Chișinău, 2003.
10. Gladchi, Gh. *Criminologie generală*. Chișinău, 2001.
11. *Hotărâre a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la practica judiciară în cauzele penale referitoare la infracțiunile săvârșite prin omor* (art.145-148 CP al RM) nr. 11 din 24.12.2012. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2013, nr. 6, p. 4.
12. <http://drept.usm.md/public/files/Dreptpenalspecialf2f52.pdf>
13. <http://independent.md/doc-numarul-infracțiunilor-comise-moldova-crestere-fiecare-al-doilea-omor-si-violenta-familie-comise-stare-de-ebrietate/#.WqgePWFLIU>
14. http://politia.md/sites/default/files/nota_prevenire_ix_luni_2019_pentru_presa.pdf
15. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5926&parent=0>
16. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6268>
17. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2017/12_AS.pdf
18. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Infracțiunile%20contra%20vietii%20si%20sanatatii%20persoane%20in%20viziunea%20dreptului%20comparat.pdf
19. <https://politia.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-si-evaluari?page=1>
20. https://politia.md/sites/default/files/ni_violenta_in_familie_12_luni_2019_pagina_web_a_igp.pdf
21. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6929>
22. https://politia.md/sites/default/files/nota_prevenire_12_luni_presa.pdf
23. https://politia.md/sites/default/files/nota_prevenire_3_luni_2020.pdf
24. https://politia.md/sites/default/files/raport_activitatea_politiei_12_luni_2019_.pdf
25. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6268>
26. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6595>
27. Macari, I. *Dreptul penal al RM, partea generală*. - Chișinău 1999.

8. Nistoreanu, Gh.; Păun, C. *Criminologie*. - București, 1994.
29. *Pactul Internațional privind drepturile civile și politice*, nr. 1966 din 16.12.1966. În: *Tratate Internaționale nr.1*, din 30.12.1998.
30. Paraschiv, G.; Paraschiv, D.-Șt.; Paraschiv, E. *Criminologie: evoluția cercetărilor privind cauzalitatea și prevenirea infracțiunilor*. - București, 2014.
31. Rotari, O. *Criminologie*. - Chișinău, 2011.
32. *Sentința Judecătorei Bălți, sediul Fălești* din 01.03.2018. Dosar nr. 1-2/2018. În: jbl.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php
33. *Sentința Judecătorei Bălți, sediul Sângerei* din 06.12.2017. Dosar nr. 1/2-229/2017. În: https://jbl.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php;
34. *Sentința Judecătorei Bălți, sediul Sângerei* din 15.12.2017. Dosar nr. 1/2-250/17. În: https://jbl.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php;
35. Назаренко, Г.В. *Невменяемость*. - Санкт-Петербург: Юридический Центр Пресс, 2002.